

פרוטוקול מס' 267

מישיבת ועדת הכלכלה

יום ד', י"ד בשבט תשל"ז - 2.2.1977 - שעה 8:30

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:
י. הורביץ - היו"ר
ס. דרובלס
פ. גרופר
י. דרניצקי (יורין)
ע. הדר
א. לבני
י. פרינק

מזמנים:
ע. גילן - הרשות לצרכנות
ר. בן-שושן - איגוד הצרכנים
ס. שריג - התאחדות התעשיינים
ס. בז'רנו - התאחדות התעשיינים
א. קסל - הצופים ומועצת תנועות הנוער
א. ליברגל - משרד החינוך והתרבות
ע. פפרמן - סגנית יו"ר ויצ"ו בירושלים

סזכיר הכלכלן
הוועדה:
ד. לב

רשמה:
ע. הירשפלד

סדר-היום: הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו בנושא:
"הגנה על התוצרת המקומית".

"הגנה על תוצרת המקומית" - הצעה לסדר-היום של
חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו

גיו"ר י. הנרביץ: אבי פותח את הישיבה.

הנושא הנכבד שעסקנו בו בישיבה הקודמת הוא המאמץ למכור את תוצרת הארץ בארץ. על היצוא כמובן לא דובר, אבל זה מובן מאליו. חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו העלתה את הנושא, ואני מבין אותה על כך. אני מקווה שההמלצות שלנו תעזורנה להגברת המכירה של התוצרת המקומית.

אבקש את חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו להצביע בקצרה על מספר נקודות שדובר עליהן בישיבה הקודמת, ועל מה שדובר במליאה, ואני מקווה שלאחר ישיבה זו נוכל לסיים את מסקנות הוועדה.

ש. ארבל-אלמוזלינו: כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אורחיי וכבדיים. אני מציינת בהערכה את הטיפול שביתן לנושא זה במסגרת הוועדה, וכפי שאמר היושב-ראש, בדעתו לסיים את הדיון ואף להגיש המסקנות על שולחן הכנסת, לאור חשיבותו של הנושא. אני חושבת שההרגשה היא שיש דבר משותף לכולנו, שאנחנו מעוניינים כעידוד, גם של הייצור המקומי שלנו לצורך היצוא, וגם להגביר את התוצרת המקומית, שתשתמש בייצור המקומי. ביתן להעדיף את הייצור המקומי על מוצרים מיובאים, כמובן באותם תנאים שאנו רוצים שיהיו, שהייצור שלנו לא ירד מבחינת איכותו ורמתו, ויענה על כל דרישות שמציג הצרכן הישראלי.

על כל הצדדים האלה התעכבו בישיבה הקודמת, אבל לצורך הדיון היום אבי חושבת שיש לפנות לכל הגורמים אשר עוסקים בחיובו של הציבור, וגם הגבתו של הצרכן, וחזקה עליהם שיעשו כמיטב יכולתם בכדי לחנך אותו לקנות את תוצרת הארץ ולהשתמש בה, הכל בכפוף לדברים שעליהם הצבעתי, משום שאותו מוצר יכול להתחרות ולעמוד גם באותן תחרות מבחינת הטיב, ומחירו סביר, ואף לא פעם יותר זול מהמוצר המיובא. על-ידי זה אנחנו יכולים, כמובן, לחסוך מטבע זר, להגבית העסקה לפועלים, וכל הקשור בזה. זוהי המטרה. היא אינה באה להגן על התוצרת המקומית הגנה בלתי-מוגבלת, אלא שאנחנו רוצים שישתמשו בה, וחזקה עליהם, אורחיי יקריים, שאם מייצגים ציבור נכבד, לעשות כמיטב יכולתכם. וזו המטרה הזאת תושג.

אבי מסתפקת בדברים קצרים אלה, ומקווה שתרוססם בנושא זה תהיה תרומה גדולה.

גיו"ר י. הנרביץ: תודה רבה.

לחלק מאנחנו, ואולי לכולנו ידוע שבמקרה זה הציבור לא תיכה להמלצותיה של ועדת הכנסת. במקרה זה בעצם עבודה די אינטנסיבית במטה כחול-לבן, ובשמח לשמוע אם נעשה כפי שצריך להיעשות, ומה נעשה.

אבקש את מר שריג, כחבר המטה וכנציג המאחדים בעלי התעשייה, לדנות לגר על הבעשה.

מ. שריג: פעולת המטה כחול-לבן מתרכזת במישורים אחדים. המישור האחד הוא מישור המשק המתוקצב, ובנושא זה מטבע הדברים הפעולה היא פומבית, כאשר הכוונה היא להביא לכך שהמוסדות המתוקצבים - משרדי הממשלה והעיריות - יעדיפו מוצרים של תוצרת הארץ, בתנאי כמובן שהם בני תחרות לגבי מוצר מועדף. בנקודה זו אנו נחלקים בקשיים בלתי-מבוטלים עם משרדי ממשלה, ובשעתו

היו לבנו קשיים עם משרד הבריאות. לאחרונה בודע לנו על מקרה דומה במשרד העבודה, במסגרת מערכת הבטחון. המודעות לכך בסקטור המוציאים פלי אינה מפותחת, וידוע שעיריות וגופים מוציאים פליים רוכשים ציוד מתוך-לארץ, פשוט בגלל חוסר מודעות. בתחום זה אנו עומקים בנושא מרכזי אחד.

המישור השני הוא תחום ההסברה לציבור.

אחראי הגיע לידי דו"ח שעשה המכון לקומוניקציה שליד האוניברסיטה העברית, יחד עם המכון למחקר חברתי שמושי, לגבי דרגת המודעות של הציבור שלנו, והאומר ש-70% ויותר מגלים מודעות לתוצרת ישראל. חלק מהדברים אני מרשה לעצמי לזקוף לזכותנו בפעולות שעשינו בתחום ההסברה בעתונות, ברדיו ובטלוויזיה. לגבי הרדיו והטלוויזיה אנו בתקלים בהרבה מאד אי-הבנה וחוסר שיתוף-פעולה. הטלוויזיה תורמת מעט מאד להגברת התודעה הזאת, אם כי יש לה תוכנית צרכנות מובהקת כמו "בלבזטק". בתוכנית זו מעדיפים לעסוק בבדיקה אם הגר יותר קצר או יותר ארוך, מאשר בענין יבוא חלקי פלטינה למכונית פיג'ו, שעולים 42 ל"י, ואת זה לא מביאים לטלוויזיה; שעה שמדינת ישראל הוציאה בשנה האחרונה 556 מיליון ל"י על חלקי חילוף, שחלק גדול מאד מהם ניתן היה לרכוש בישראל מייצור מקומי, ואבי מדבר על מפעלים המייצרים ומייצאים את תוצרתם. הוא הדין ברדיו, ואני טוען שהמכשירים האלה אינם תורמים את תרומתם לענין זה. אינני מדבר על העתונות, כי לה יש מערכת אחרת.

במקביל אנחנו מקיימים מגע הדוק, בעזרת

הגוף הבנסת ג. קצב, עם ארגונים וולונטאריים שונים, כדי לקבל אותנו ל"כחול-לבן". עוד לפני-כן עשינו בסיונות באמצעות "ויצ'ו", וארגון אמהות עובדות כדי לטפח את הדבר.

המישור השלישי הוא פעולה בקרב הנוער.

הגענו להסכם עם מנכ"ל משרד החינוך והתרבות, אשר הורה בהוראת מנכ"ל לבתי-הספר בנושא כחול-לבן, וכן אנו במצאים בתהליך של ייצור פלאקטים בבתי-הספר בנושא כחול-לבן. אנחנו ממשיכים לפרסם חומר הסברה למועצות הפועלים, בשיתוף-פעולה עם הגב' ע. גילן.

אני חושב שלפי הדו"ח של המכון

לקומוניקציה, ההמונה המתקבלת היא, שהתודעה בציבור הרחב היא הרבה יותר מפותחת מאשר במקומות שבהם מתקבלות ההחלטות בדוגי הממשלה, וחבל על כך.

תודה רבה. זה היה דיווח קצר ומעניין.

היו"ר י. תורג'וויץ:

אני מצטרפת אל דברי המברכים על יוזמתה של חברת הכנסת ארבל-אלמוזליגו.

ע. גילוי:

אני חושבת שזו תרומה מצד הכנסת, שיש להעריך אותה ביותר.

ברצוני להוסיף מספר מלים לדברי קודמי,

ולתעכב בעיקר על כמה בעיות שנתן אנו בתקלים. הבעיה הראשונה היא, שאין עדיין בהירות, גם לגבי הפעילים בשטח זה, אלה שחברים בכחול-לבן ובמועצות המטה, ובודאי שלציבור הרחב אין ידע מה קורה בשטח זה של התיצפים וכה הלאה. בקשתי מהכלכלן שלנו לעשות תחקיר בענין זה, הוא ערך אותו, ואני אחלק אותו לחברי הוועדה. אבל מבחינת משרד המסחר והתעשייה לא מוסרים מאיזה ארצות אסור לנו לייבא, ומה הקשר עם השוק האירופאי המשותף. כדי להלחם במשהו, המצב צריך להיות הרבה יותר בהיר.

הבעיה השניה היא בעיית טיב המוצר

ומחירו. כלומר, שהמוצר הישראלי יהיה בר-תחרות מהבחינות האלה, ושלא נדבר רק דברי ציונות. ארגוני הצרכנים הציעו שהתעשיינים יתנו יז לעריכת מחקרים השוואתיים. פשוט, בלי שהם ידעו פרטים על כך, שמהיה איזה שהיא קרן אשר ממנה ישאבו משאבים כדי שהציבור ידע איזה מוצר יותר טוב

ע. גילון:

ואיזה פחות טוב. בין ה"עשבים השוטים" אני מדגה את המגמה הסבוכה לקנות מוצרים מתוצרת חוץ, שהם כאילו טובים יותר מתוצרת הארץ. מקיזזו לצמצם את האחוז הזה, ואם יהיו גידיזו הכלים - וקודמי דיבר על אמצעי הסברה - בוכל להיאבק ביתר יעילות בגד אותה סבוכיות, או בגד אותה עשבים שוטים, כגון החיקויים. יש אצלנו מוצרים מסוימים, שמדליקים עליהם תודית של תוצרת חוץ, בשעה שהם מתוצרת הארץ. זה דבר ידוע, ויש עוד דברים דומים לזה. לכן אני חושבת שאם יהיו גידיזו הכלים האלה, בוכל ביתר-קלות להיאבק בגד אותם עשבים שוטים ובוכל להחזיר למועדו של הצרכן, שיעדיף את תוצרת הארץ על פני תוצרת חוץ.

מועצת כחול-לבן מתארגנת כעת, יוצרת מסגרת, ובשלב זה צריך לחזק את אותה מסגרת. אני מתכוונת לגבי תוכניות הפעולה אשר יקיפו את כל סוגי האוכלוסיה, והכוונה היא ממש החל מגן הילדים. אני קבלתי על עצמי, יחד עם ארגוני הגבנות והמפקחות על גבי הילדים, להעביר את הפעולה הזאת בין הגבים, כדי שהילד יבקש מאמו לקנות לו מכנסי ג'ינס תוצרת הארץ, וכדי להקיף שכבות אוכלוסיה רחבות שיעשו את השאר.

אני רוצה לציין שלפעילות שלי יש תהודה גדולה מאד, כי כאן יש אינטרס של תעסוקה. קבלתי מכתבים רבים, שמצאתי לנכון להפיץ אחד מהם בין החברים, מכתב של ועד עובדי הבירה, שפונים אלינו ולגורמים אחרים ומצביעים על הבקורות מדוע צריך לקנות בירה מתוצרת הארץ.

היו"ר י. תורביץ:

מצד שני, ועדי העובדים קובים מתנות לחג לעובדים, מתוצרת איטליה.

ע. גילון:

אני מקווה שבכוחות משותפים של המועצה, ובסיוע שבקבל מהכנסת, נקדם את הנושא.

התשובה הזו.

היו"ר י. תורביץ:

תודה רבה. רשות הדיבור למר בז'רנו.

ע. בז'רנו:

ברצוני להתייחס לדבר אחד מדברי הגב' גילן בענין הקמת קרן לצורך עדיבת בתנוה השיוואית של המוצרים המיובאים והמקומיים, ולהתריע מפני הסכנה שסמלנה בהקמת קרן כזו. אינני חושב שהצרכן הישראלי צריך שמישהו יעשה עבורו מחקרים, כי אני יודע שהצרכן עושה את זה מהר מאד.

היו"ר י. תורביץ:

במסגרת כחול-לבן יש בציגות של חוגים שונים, ומר קסל מייצג את תנועות הנוער.

א. קסל:

בטרם אסקור מה אנחנו עושים בקרב הנוער, אני חייב לומר שהקושי הוא עצום. הבטיחן לשכנע בועד לפעול ולצרוך תוצרת הארץ הוא דבר קשה ביותר. אמרתי ישבתי עם שתי קבוצות בועד ברמת-גן. כולם לבשו חליפות ג'ינס ובייג'ים וצילי "אדידס", ולן לשכנע את הנוער הזה שבעלי המגפר טובים יותר; אני לא טובים יותר, אבל יש צורך לקנות אותם. לכן אני מברך כל-כך את ההתאגדות של פעילות על כל סוגי ושכבות האוכלוסיה, על כל גופי הצרכנים והנוער, כי אני חושב שזוהי הדרך לשינוי האוירה, וזו בעייה קשה. הנוער הזה סיגל לעצמו דפוסי מחשבה, שיכול להיות שהוא רכש אותם מהוריו, ולכן שזאת האוירה במדינת ישראל, של חיקוי, וכשאתה בא להסביר את הדברים, קשה מאד לעבוד בקצה-מידה רציונלית.

מאידך, אני חייב לומר שהיום אנחנו עושים שני דברים. (1) אנחנו מבסיס לעבוד הרבה מאד על הרגלי הצרכנות

א. קטל:

על הנוער, בעיקר על-ידי עבודה רציונלית, ולצורך זה הזמנו לשיחה גם את אנשי האגודה לצרכנות. זו אחת ההנחיות שביחבו, כמו לחינוך לעבודה ויקט למצמד העובד, וכאיש קיבוץ אגבי יכול להעיד שהנוער שלנו לוקה בזה וצריך לעבוד על כך. מעבר לזה אנחנו משכנעים את הנוער, שהוא יהיה זה אשר יצטרך לשאת את הדגל מתוך המגמה שאותו ירם, שבו יצא לעבודה בתחום זה, יהיה מחוייב בזה אישית.

בשטח זה נעשו כמה פעולות. למשל, אותה הפגנה מפורסמת בככר אתרים, שם מחתה קבוצת צופים בחנות שבה מכרו ריבה מתוצרת חוץ, הצופים עמדו ומכרו ריבה מתוצרת הארץ. אחר-כך שאלתי את החגיגים, איך עכשיו הם ינעלו בעלי "אדידס", והם אמרו: יש בזה משהו. זה בפירוש קו מחשבה, שחגין אשר יצא להפיץ חומר הסברה באיזה שהיא צורה ולהמכיר את חשיבות העניין, יהיה מחוייב אישית. הדבר החשוב ביותר הוא למנוע בד בבד את עידוד הצריכה של מוצרים מתוצרת חוץ. כלומר, למצוא את האידון העדין, וזו בעייה לא קלה; שאם אתה קונה תוצרת חוץ, יש לעודד גם את מכירת תוצרת הארץ. זו המטרה שלנו, ואני מקווה שבצליח לפעול בה.

ד. בן-שושן:

הבעייה של תוצרת הארץ קיימת לא מאז קום המדינה, אלא מאז פיתוח התעשייה והתקלאות בארץ. אין זה סוד שלצרכן יש בטייה לקנות תוצרת חוץ, מתוך הנחה שתוצרת חוץ היא יותר טובה. ואותו דבר גם בחוץ-לארץ. יש מפעלים רבים בארץ, שמייצאים את תוצרתם תחת תווית לא ישראלית, כדי שיתקבל ירושם שזו תוצרת חוץ, בכדי למכור יותר. יש לכך דוגמאות רבות, אם ממוצרי קוסמטיקה, ואפילו מוצרים ברי-קיימא, כמו מכונות כביסה וכדומה. אני בודעה שאין לדרוש מהציבור שיהיה יותר דתי מהאפיפיור, כאשר לא צותנים את הזיהוי הבכור של המוצר.

בעניין זה אני רוצה לציין דבר אחר, שאצלנו קיימים תקבים לסחורות, ואם התקן בסדר, הם מקבלים את האישור. יש מקרים רבים בארץ, שלגבי תוצרת הארץ יש תקן ולגבי אותו מוצר מתוצרת חוץ קיימים תקן, והיבואן צריך להביא את הדוגמה, היא מועברת למכון התקבים, ואם היא עונה על הדרישות, ניתן אישור.

ה. הרדוביץ:

לתוצרת הארץ יש תקבים. כלפי חוץ אין תקבים.

מר בן-שושן אומר שיש להעלות את טיב תוצרת הארץ שלנו עד כדי כך שזה יגביר את התוצרת. יכול להיות שזה בכון. הייתי רוצה הירב, אם ניתן, שלא ברוחב את היריעה ללא מידה. אנחנו יכולים לומר דברי בקורת קשים מאד בלי סוף. אני רוצה להציג את הנושא כפי שעסקנו בו בישיבה הקודמת. מתוך הנחה שאנחנו עומדים במחירים ובטיב, אנחנו רוצים איך שהוא ליצור אוירה וחוקה בתחום המותר ביחסי החוץ ולהגביר את המכירה. לכן, נשים את עצמנו שאנחנו בעצם עוסקים בתחום זה, ולא יותר.

ד. בן-שושן:

בשאלת העדפת המוצר אי-אפשר להשיג הרבה. הצרכן מחפש את מה שמושך אותו, אז מה שהוא תושב שמושך אותו. התבאי הוא התחרות בטיב ובמחיר, והצרכן אינו יודע מה זה התחרות בטיב. התקן צריך להיות גם לגבי הסחורה המקומית, בתבאי שבע שהטיב מעולה. אם הטיב מעולה או לא, את זה רואים לאחר השמוש במוצר, אם זה טקסטיל או מכונת כביסה.

לפני כמה שבועות היתה ידיעה בעתון, שמשרד הבריאות ענה לתעשייה הפרמצבטיית, שהוא ירשה להשוות את מחירי התרופות המקומיות למחירי התרופות המיובאות מחוץ-לארץ, מכיוון שהתעשייה

7. בן-שושן:

והפרמטטיות אומרת, שאין הבדל, היא עובדת לפי ידע מחוץ-לארץ. האלדומיין שלבד הוא כמו האלדומיין מתו"ל, ואין סיבה שהמחיר לא יהיה שווה. השאלה היא מה זה אותר מחיר, האם המחיר שמשלם הצרכן? וכאן כמדובר כולל. התירושה שבאת מתו"ל במכרת במחיר איקס דולאר סי"ף. זאת אומרת, כאשר התחרות הגיעה לבאן מתו"ל, יש עליה עשרות אחוזים מכס, היטל במחורן, מס קניה; אחר-כך בותבים אחוז מסויים רוח, לקמעונאי ולבית-המרחקות, ולאחר כל זה מדברים על מחיר שווה. מדוע הצרכן הישראלי צריך לשלם את כל זה בעד סחורה מיובאת, בזמן שאותה סחורה יושבה בארץ? לכן, אם מדברים על הסוגות מחירים, צריך לדעת עם מה אנחנו משוויים. ראוי, מכיוון שהיצרן הישראלי אינו משלם את כל ההיטלים האלה, נראה שאפשר למכור את תוצרת הארץ הרבה יותר זול מתוצרת חוץ.

הינ"ד י. הורביץ:
אינני מתנגד לכך שנגדור פעם על הרווחים העצומים של היצרנים. השאלה היא מה ניתן לעשות עכשיו בנושא שאנו דנים בו, כדי להגביר את תוצרת הארץ ולהקטין את כושר התחרות התיצובית.

ש. ארבל-אלמנזליצו:
ברצוני לשאול את מר בן-שושן. אם אתה טוען שאותם מוצרי רפואה המיוצרים בארץ אינם בופלים בטיבם, והם גם זולים מהתרופה המיובאת, מדוע הצרכן הישראלי מעדיף לענות את התרופה מתוצרת חוץ, שמחירה פי כמה?

מ. גולדשטיין:
אם התרופה מחוץ-לארץ תימכר במחיר שווה, מה ששווה בתו"ל יהיה ב-20%-30% יותר טוב, הרי שזו התעמולה הטובה ביותר בשביל תוצרת הארץ.

ז. הרצ:
היום מחירה הרבה יותר גמון ובכל-זאת מעדיפים את התוצרת חוץ. אולי צריך להעלות את המחיר, ואז יקבו תוצרת הארץ.

נ. גולדשטיין:
אני חושב שסתם תעמולה אלה לא בימוקים שתופסים. מאחר שלכל צרכן יש במייה לקנות דבר מהחוץ, זה לא יעזור. אני מציע שטיב התוצרת שלנו יהיה טוב יותר וזה יהיה יותר מצד המיובאת, וזה ישכנע את הצרכנים.

ש. ארבל-אלמנזליצו:
אין אפשר לשכנע?

מ. גולדשטיין:
על-ידי זה שנאמר לצרכן שהמחיר זול יותר ב-30% והטיב הוא לפי התקן.

ע. פפרמן:
אני חושבת שיהיה מוטעה לומר שזה רק ענין של רציונליזם. מותר לפנות גם אל הרגש. אני זוכרת שפנו אלי בבית-הספר ואמרו שצריך לקנות תוצרת הארץ, וכל הצופים היו מאורגנים בזה. אנחנו זקוקים לזה וצריך למצוא דרכים, גם דרכים בתשלום. צריך לקחת אנשים שמומחים בתעמולה, ואינני רואה בזה כל פסול. אני חושבת שהמדינה נמצאת במצב כזה, שכל אדם מודע ל"ייה, אלא שהוא דוחק אותה הצדה כדי לא לחשוב עליה. לדעת, הנוער הוא הכתובה לשאלה זו, כי עליהם אפשר להשפיע.

הינ"ד י. הורביץ:
משרד החינוך כמוכן עוסק בענין חינוך הילדים והנוער. אבל לכאן משתרבב לא במקרה משרד שכפוף למשרד החינוך, והוא רשות השידור. הצמנו לישיבה זו את מר ארי אבנר, אבל מאחר שהוא לא בא, לא נעסוק היום בשאלה זו.

אני רוצה לציין שבעשה מבצע חשוב מאד על-ידי רשת השופרסל, ומבחינה זו הם "בחשובים". אני רוצה לציין אותם

י. הודביץ:

לשבת, על שהחליטו לקיים חודש של כחול-לבן, ועושים מבצע של פרטים יקרים לקונים, בעזרת היצרנים, והמבצע הזה ראוי לכרכה. אני רוצה לציין זאת כאן בודעה, ואני חושב שזה יהיה על דעת המטה כחול-לבן, ואני מקווה שבעקבותיהם ילכו בדרך זו גם רשתות אחרות.

א. לבני:
אני מסתייג מהצל"ש הזה, כי אני חושב שצריכים להיות 12 חודשי כחול-לבן בשנה.

הי"ד י. הודביץ:

אני מציינ את זה לשבת, ובלבד שילעשה משהו.

א. ליברבל:

משרד החינוך והתרבות משתף פעולה עם המטה כחול-לבן. ברשימת של משרד החינוך מעדיפים, עד כמה שאפשר, את תוצרת הארץ, אם כי בתחומים רבים לא קיים ציוד מתוצרת הארץ, כמו ציוד אור-קולי, וגם לא נוכל לייצר אותו ולהעמידו בתחרות. אותנו מטרידה הבעיה של צריכת דברים רבים מאד מתוצרת הוץ על-ידי התלמידים, כאשר ישנם פריטים מקבילים מתוצרת הארץ, באיכות לא פחות טובה ובמחיר יותר זול. איבני חושב שעל-ידי העדפה של משרד החינוך בתגבר על זה. הפנייה צריכה להיות בלתי-ישירה על-ידי פעולה מתאימה, בעיקר על-ידי תנועות הנוער, שיש להן השפעה עצומה גם על-ידי תומרי שיופץ על-ידי משרד החינוך, אבל לא כהוראה או כסיטמה ישירה להשתמש בתוצרת הארץ.

ש. ארבל-אלמנולין:

מה אתם עושים כדי למנוע קניית פריטים מתוצרת הוץ?

א. ליברבל:

לדעתי חשוב שהתאחדות התעשיינים תזמין את המורים, ואולי גם את המפקחים, בשל ההתחברות הקיימת בתחומים השונים. יש מפקחים, שלמרות ההוראה הקיימת, חושבים שאם הקבוצה שלהם תצא לתחרות בבעלי "אדיס", היא תזכה במקום ראשון. לכן אני מציע להזמין אותם לסידורים בבתי-חרושת ולהראות להם את המוצרים.

הי"ד י. הודביץ:

לרוץ אני נוהג להיות אחרון המשתתפים בדיון, אבל מכיוון שאני חייב ללכת, אהיה הראשון, ואני רוצה למסור כמה פרטים, ראשית, בעשית עבודה די מאסיבית במושבנים שלנו, ונראה לי שזה הולך בכיוון הצנן, אבל יש דברים שאני חושב שנאמר בהם את חוש המידה. העבודה בין ילדי הגנים ובתי-הספר ועקרות הבית, ונדונר הילדים להורים, אין ספק שזה יביא תועלת. התעסוקה בדאריז ובעתונות, וחוגי נשים - כל זה חשוב מאד. אני מסער שכל שלל התוכניות אשר יכלול סיגורן גדול, או נרחב, זה דבר חיובי. אבל אני רוצה שנדע איפה הסכום הניכר ביותר שאפשר לחסוך. הסניע שלנו עכשיו הוא לא כפי שהיה פעם, למת עבודה לפועל יהודי. הבעיה שלנו עכשיו היא אחרת והמוטיבציה היא אחרת, והעילה לכל ההירותמות שלנו היא בכלל אחרת. אין לנו מטבע חוץ. אנחנו עוסדים בגרעון של 3.2 מיליארד דולר, ופירוש הדבר השתעבדות סוחלסת. בשאין בדירה - אין בדירה; אבל בחלק מהדברים יש בדירה, וזה בידינו. בהסכמים עם החוץ אנחנו מוגבלים, וגם איננו רוצים חמסה לעיוותים, כפי שהצניע עליהם מר בן-שושן. עיוותים, מכיוון שיש לך סכמה מגן, וסמפתחת תוצרת שאינה שווה דבר. זה ידוע.

הבעיה שלנו היא בעייה, ושורשיה אינם בידי עקרת הבית, או הבחור שקונה בעלי-בית לא תוצרת הארץ. הבעיה שלנו היא מסודי הממשלה והרשויות המקומיות, שהם היוצאנים של מטבע חוץ. אני מצביע על כך וטוען שזה בידינו. ועדת הכלכלה של הכנסת אומרת שיש מודעות לבעייה. אני חושב שיש ועדת סנכ"לים, ואם יש חשיבות למה שוועדת ציבורית אומרת, עלינו לומר שאנחנו תובעים שתהיה בדיקה מיוחדת לכל יבוא

י. הודביץ:

של איקס דולרים. צריך להיות אישור של כל פנכ"ל ליבוא. זו עובדה שמשרד המסלה והדשיות הסקומיות אינם מודעים למצב שאין לנו דולרים, וגם ל"שנור" אין כוח, ולא נושאים על כפיים את מי שמביא דולרים מהחוץ. בארץ המצב הוא כזה, שמי שמבזבז דולרים הוא יותר מכובד ממי שמייבא דולרים.

זו המטרה שלנו, והנושא העיקרי הוא הדולרים שאינם. תפקידה של ועדת הכלכלה הוא לתת יד, או לאמץ, או לשבח את המועצה הציבורית ולתת לה כתף לנושא שהעלתה חברת הכנסת ארבל-אלמזלניו, ולא על-ידי המלצה חד-פעמית, אלא פשוט ללוות את המועצה עד כמה שאפשר, בשיתוף משרד המסחר והתעשייה.

אני מבקש את סליחתכם, אני חייב ללכת.

מ"מ היו"ר א. לבני:

זו בעייה לא חדשה, די כאובה, שאני מכיר אותה שנים רבות, והשאלה היא איך פותרים בעיות. יש המלבטויות. יושב-ראש הוועדה אשר שתמיד מסתכלים על הדאש, והצרכן הגדול ביותר במדינה הוא הממשלה, ואם הדוגמה הטובה היא הממשלה, מדוע שהאזרה הפשוט ינהג אחרת? הממשלה קונה דברים על-ידי מכרזים. בכל משרד מטשלת אני רואה היום נייר פחם מתוצרת חוץ באיכות גרועה, ונייר פחם תוצרת הארץ - "אוניה" - הוא משובח. בהסלצות הוועדה נציע, שבכל מכרז מטשלת יצטרכו להכניס את תוצרת הארץ, ולא לסמוך על ועדת המנכ"לים.

אנחנו עצמנו שוגים בכמה דברים. מר שקי, שממונה על היבוא במשרד הבריאות, לא ידע למשל שעל חומר גלם שהיצרן הישראלי משתמש בו - אם זה תוצרת חוץ או תוצרת הארץ - יש עליו מס קניה. אינך יכול לקנות דבר, כאשר ליצרן עצמו יש מס קניה, והוא מייבא, יש על זה היטל בטחון; ואם היצרן מסלם, בסופו של דבר הצרכן מסלם. אין צורך להשוות את זה, וזה גם לא הנושא שלנו.

אני מדבר על הרגלי צריכה, אין אני רואה את זה מזווית ראייה שלי. אני מכיר את הבעייה מילדות, כאשר הנושא הזה הפך לעניין של גאווה לאומית, ואז היתה לנו בארץ תוצרת "עסיס", קצת סבון ונעליים. בחג החנוכה היינו תמיד עוברים בתהלוכה עם נרות, וכשהיינו מגיעים לחנויות "גאטא", היינו שברים את חלונות הראווה הגדולים. אינני ממליץ לעשות את זה היום, אבל אז שרבו שירי חנוכה ומשירי הארץ. כשמדובר על חינוך, צריך לקחת בחשבון שלפעמים מה שישן הוא לא תמיד רע. שירה היא אמצעי.

את עניין תוצרת הארץ אפשר להפוך לעניין של גאווה לאומית, וזה מתחיל מגיל מסויים. אני זוכר את הגאווה הלאומית שפשטה במדינה בשנות החמישים המוקדמות כאשר ייצרו את ה"עוזי". היום מייצרים מטוסים בארץ, וזה נראה דבר רגיל. לכן, זה דבר שצריך להחדיר, ואין על כך ויכוח. אבל יש דברים שאותם צריך להסביר לנוער, כי לנוער יש דבר מסויים שאין להודיעו. הנוער ברובו בולד בארץ, הוא "כחול-לבן" כשליצמו. ההורים נאו מארצות שונות, עם הרגלי צריכה שונים. בהסברים לילד בגיל תיכון, או בכתות הגבוהות של בית-הספר היסודי, המורה יכול לאסביר את זה. יש בארץ 60,000 מורים בהמדרות המורים, וזה כוח עצום. הם יכולים להסביר את העניין בשעורי חשבון, כלכלה ועוד, והשאלה היא איך מכינים את ספדי הלימוד.

אני מציע ללכת בדברים פשוטים יותר. ענין הגאווה הלאומית, ענין עתיד המדינה, לא רק ענין מאזן התשלומים ומטבע זר. זו מתימטיקה פשוטה. אפשר לקשור את זה בכחחון, שאם חסר למדינה מטבע חוץ, הבחחון יורד, אי-אפשר לרכוש אמצעי לחימה, למרות שכולם מכינים שאמדיקה נותנת, אבל זה הולך ונגמר. זה תרגיל טוב באזרחות,

א. לבני:

בחכמה, כאשר עולה כושר ההתחרות עם חוץ-לארץ, עולה טיב הייצור בארץ. אני יכול לתת דוגמאות רבות, אבל אני מציע לא ללכת רק בנושא הצירוף. אלא שברגע שזו שאלה של קיום מסש, מנינים את זה יותר טוב. כשמקרים במפעל רשמי המפעל מסביר שאילו המפעל היה יכול לעבוד עוד מספר, ואז עושים שני דגלים חשבוני איך מתחלקת ההוצאות, וראים שזה היה טוביל, ומבטיר את כושר התחרות.

הנוער מסוגל לקלוט את הדברים האלה. אנחנו נפגשים עם נוער ומרצים בפניהם, וכשנותנים את זה בצורה חיה, בביסוד את מספר החשבון, הדברים מובנים ונקלטים. זה נוגע למשך החינוך והתרבות. אינני יודע מה מסוגלים לעשות איגודי הצרכנים עם הנוער. ואני רואה את שורש הבעיה. איגודי הצרכנים צריכים לעודד בפרסומים.

לסיכום, עיקר הפעולה צריכה להיעשות על-ידי המועצה המסללה, ובעזרת חינוך הנוער, ובעזרת שני הדברים האלה אני חושב שאני לשינוי הרגלי הצריכה.

י. דובני (ישיבה):

ועדת הכלכלה עוד תמשיך את הדיון בנושא זה בצרכנות נציגי משרד המסחר והתעשייה, ואני חושב שיש להגדיר לשתף בדיון זה נציג מוסד של קשר האוצר. בשלב זה צריכה מסתפק בבקשה לנציגי ההסתדרות ונציגי משרד החינוך והתרבות שימסרו את המלצותיהם לפעולה מאורגנת להתאמת הנושא, לשינוי הנושא במסגרת המסחר. אינני רוצה להרחיב על זה את הדיבור, אבל מוזר מאוד שבעיית האזן התשלומים בארץ, שהיא לפי דעתי נושא של חינוך לאזרחות טובה, מניעים אליה בצורה כלשהי רק באחת הכתות הגבוהות ביותר. לדעתי זה נושא שמספר לספר אותו בצורה לשונית לכל ילד. אנחנו רוצים גם לשפר את התכניתה של המחלקה, שבאשה עומדת החברה ע. גילן, על קשר עם ועדי עובדים בכל מה שנוגע לנושא של צרכנות מאורגנת, וזה מתקשר עם הוצאת האוצר. לאחר שנקבל את המלצות האלה, נשוחח עליהן בישיבה הבאה ונשבח אותן בהמלצות לכנסת.

ב. צ'רנין:

בלי לזלזל בחשיבותו של החינוך ובחשיבותה של ההסברה, אם אני רואה אותנו כמשלחת שבאה לזכור עם הגוף המחוקק, אני חושב שאחד הנושאים שהגוף המחוקק צריך לעסוק בו, הוא נושא הצריכה הממשלתית. (ב) פיקוח נכון על סטנדרטים של מוצרים ביוצאים. יושב-ראש הוועדה נתן קודם מחמאה לשופרסל. אני חושב שאנחנו התעניינים צריכים לברך את משרד החינוך והתרבות, מסנו אנחנו מקבלים עזרה בלתי-רגילה. יעבור זמן עד שהעזרה הזו תרד כלפי מטה, אבל אם הייתם שואלים אותי מהו המקום שבו אנחנו יכולים לעזור, הייתי אומר: (א) פיקוח על הצריכה הממשלתית; (ב) כפי שמר בן-שושן אמר - להחיל את התקנים על היבוא ועל התוצרת המקומית. אלה הם דברים שהכנסת כגוף מחוקק יכולה לעזור בנושא זה.

ס"ט יו"ר הוועדה א. לבני:

הוועדה יכולה להמליץ ולהסיק מסקנות. בענין החוקים איננו יכולים להתערב, כי זה קשור בשוק האירופאי המשותף.

אני מודה לכם. הישיבה נעולה.

